

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Zachować wspomnienia – lata 1968-1973

Author: Anna Kowolik

Citation style: Kowolik Anna. (2008). Zachować wspomnienia – lata 1968-1973. W: M. Kykler, D. Pawelec (red.), "Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego" (S. 353-358). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Zachować wspomnienia – lata 1968–1973

Początki Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego ściśle związane są z powołaniem w Katowicach Uniwersytetu Śląskiego. Został on utworzony 8 VI 1968 na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów¹. Po pięćdziesięciu latach starań i zabiegów środowisk naukowych i kulturalnych Śląska powstał dziewiąty uniwersytet w kraju a pierwszy na Śląsku.

Powołana wraz z nim biblioteka uniwersytecka miała spełniać wymagania i oczekiwania kadry naukowej, studentów, całego środowiska. Początki były bardzo skromne. Uniwersytet przejął co prawda biblioteki po Wyższej Szkole Pedagogicznej i Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego wraz z ich księgozbiorami, ale sama Biblioteka Główna dysponowała tylko ok. 14 tys. woluminów książek. Zostały one przeniesione z poszczególnych katedr i bibliotek zakładowych Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii, gdyż w budynku tego wydziału, przy ulicy Szkolnej 9 rozpoczęła działalność nowa agenda.

Zbiory zasiły jeszcze: depozyt Biblioteki Śląskiej (ok. 5 tys. woluminów) oraz Instytutu Pedagogicznego (ok. 12 tys. woluminów). Biblioteka otrzymała sześć pomieszczeń o łącznej powierzchni 195 m². Zorganizowano w nich czytelnię na 24 miejsca, magazyn czasopism, magazyn książek ze stanowiskami pracy bibliotekarzy, uruchomiono wypożyczalnię miejscową i międzybiblioteczną, wydzielono pomieszczenie biurowe i gabinet dyrektora. Były to pomieszczenia zastępcze i zaadaptowane, co jest „zmarą” biblioteki do dziś.

Stanowisko dyrektora objął wówczas mgr filologii polskiej, kustosz dypl. Piotr Stasiak. Pracę zawodową rozpoczął od tworzenia biblioteki Instytutu Pedagogicznego w Katowicach w roku 1934, którą kierował do roku 1950 (z przerwą na czas wojny). Po utworzeniu Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej objął stanowisko dyrektora biblioteki nowej uczelni, by w 1968 podjąć ostatnie zawodowe wyzwanie – organizację biblioteki uniwersyteckiej.

---

¹ J. Kantyka: *Geneza Uniwersytetu Śląskiego*. W: *10 lat Uniwersytetu Śląskiego*. Katowice 1978. s. 29.

Fot. 1. Budynek Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii²

W chwili powołania BG zatrudnionych było w niej 14 osób. Byli to pracownicy 13 bibliotek zakładowych i dyrektor. Księgozbiór to wspomniane już 14 tys. woluminów. Statystyki za 1968 podają również 60542 woluminów, na którą to liczbę składał się księgozbiór całej sieci bibliotek uniwersyteckich.

Pierwszą kadrę biblioteczną stanowiło 6 absolwentek filologii polskiej WSP i Uniwersytetu Śląskiego z lat 1968–1969. Były to osoby, którym udało się „wybronić” od obowiązujących w tym czasie tzw. nakazów pracy, które m.in. uzupełniały braki kadrowe na Ziemiach Zachodnich. Nieco później kadrę zasilili Michał Tokarski, absolwent Wydziału Techniki.

Bardzo młoda i niedoświadczona kadra nadrabiała braki z wielkim zapałem. Sprawozdanie z działalności biblioteki za 1971 obrazuje, jak szybko rozwijała się BG i sieć bibliotek.

Pod koniec 1971 w BG UŚ pracowało już 37 bibliotekarzy, w tym 26 posiadało wykształcenie wyższe, a księgozbiór osiągnął ok. 40 tys. woluminów.

Niestety trudności lokalowe stawały się powoli nie do zniesienia. Dyrektor P. Stasiak podejmował próby powiększenia powierzchni biblioteki. Uzyskał na okres przejściowy pomieszczenia suterren w budynku Rektoratu (ul. Bankowa 12) z przeznaczeniem na magazyn książek,

---

² Zdjęcie z: *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Katowicach 1950–1968*. Katowice 1978. s. 29.

zaś Instytut Chemii odstąpił przy ul. Szkolnej jedno pomieszczenie na wypożyczalnię. Była to reakcja na wizytę w pomieszczeniach biblioteki ówczesnego rektora prof. dr hab. Kazimierza Popiołka.

Tabela 1. Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego (1968–1976)³

Rok	Powierzchnia ogólna w m ²	Ogół zatrudnionych	Druki zwarte w woluminach		Prenumerata czasopism (liczba tytułów)			
			Ogółem	W Bibliotece Głównej	Ogółem	Krajowe	Radzieckie	Inne
1968	–	14	60 542	14 500	332	171	82	79
1969	–	24	106 000	22 796	525	259	87	179
1970	–	29	180 930	–	511	199	64	248
1971	1 579	37	194 148	–	612	329	120	263
1972	3 240	51	240 273	–	1 164	546	189	369
1973	3 575	77	276 355	42 038	3 191	1 625	471	492-KDL 603-KK
1974	4 139	90	324 441	50 651	4 229	2 095	603	606-KDL 925-KK
1975	4 303	103	376 622	63 575	3 025	1 171	306	1 548
1976	5 667	109	460 879	85 468	6 330	3 032	864	993-KDL1 441-KK

Nowe nadzieje na poprawę sytuacji przyniósł 1972. Dyrekcję objęli: dr Jerzy Ratajewski z Uniwersytetu Wrocławskiego i mgr Alfred Puzio z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Katowicach. W krótkim czasie doprowadzili oni do przeprowadzki z ul. Szkolnej do jednego z pawilonów, budowanych dla Wydziału Matematyczno-Fizyczno-Chemicznego. Mimo trudności organizacyjnych i lokalowych (otrzymany fragment budynku był nieprzystosowany do potrzeb biblioteki naukowej) dyrektor J. Ratajewski do dziś wspominany jest przez grono ówczesnych pracowników jako ten, który stworzył realne podstawy działalności biblioteki akademickiej.

³ H. Kot: *Biblioteka Główna. W: 10 lat Uniwersytetu Śląskiego*. Katowice 1978. s. 194.

Fot. 2. Wycieczka bibliotekarzy w Poznaniu (rząd drugi – pierwszy z prawej J. Ratajewski, drugi z lewej A. Puzio). Zdjęcie ze zbiorów prywatnych

Zespół powiększył się do 51 pracowników. Bibliotekarze mobilizowani przez dyrekcję uczestniczyli w samokształceniu (każdy oddział biblioteki dysponował własnymi czasopismami fachowymi i podręcznikami), uczestniczyli w kursach np. w Warszawie w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN, kursie rocznym zorganizowanym przez Bibliotekę

*Ramowy Plan Pracy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego na rok 1973*⁴ przewidywał m.in. przeprowadzkę Biblioteki Głównej, stworzenie jednolitej sieci biblioteczno-informacyjnej Uniwersytetu Śląskiego. W planach ujęto ujednolicenie polityki gromadzenia, centralną ewidencję i opracowanie zbiorów całej sieci bibliotecznej, wewnętrzne szkolenia zawodowe bibliotekarzy, badania naukowe, działalność wydawniczą, zorganizowanie i uruchomienie pracowni reprograficznej. Zgodnie z planami pracownia reprograficzna otrzymała olbrzymią kserokopiarkę, która działała przez długie lata, zatruwając osoby przy niej pracujące; jeszcze w 2005 tarasowała przejście do Oddziału Informacji Naukowej, zniknęła po wymianie posadzki w korytarzu.

Otrzymaliśmy też teleks, mogliśmy więc kontaktować z bibliotekami za granicą. Warto tu wspomnieć zabawny incydent, kiedy w stanie wojennym nałożono na teleks obudowę zamykaną na kłódkę (obowiązywał zakaz wszelkich kontaktów) można ją było podnieść nie uszkadzając kłódki.

⁴ *Ramowy Plan Pracy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego na rok 1973*. W: *Informator Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego za rok 1973*. Red. J. Ratajewski. Katowice 1974. s. 70.

Śląską, przygotowującym do egzaminu na stanowisko bibliotekarza dyplomowanego i pierwszych szkoleniach w Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej z siedzibą w Warszawie.

Tylko w 1973 zorganizowano wyjazdy studyjne do bibliotek uniwersyteckich w Poznaniu, Lublinie i Toruniu. Były to wyjazdy kształcące, ale też integrujące zespół.

Zaczęliśmy realizować również cele dydaktyczne. Rozpoczęliśmy prowadzenie w całej uczelni zajęć z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku, nieco później pracownicy Oddziału Informacji Naukowej zorganizowali zajęcia dla III i IV roku z podstaw informacji naukowej.

Fot. 3. Kurs języka niemieckiego, Erfurt ok. 1973. Grupa pracowników naukowych i bibliotekarzy (m.in. obecny prof. dr hab. Adam Lityński, prof. dr hab. Leonard Ogierman). Zdjęcie ze zbiorów prywatnych

Pojawiły się też nadzieje na nowy budynek dla Biblioteki Głównej. Niestety znów plany te nie zostały zrealizowane, a przecież cytując Umberto Eco „gmach będący pomieszczeniem biblioteki winien mieć położenie centralne, łatwo dostępne, również dla niepełnosprawnych i być otwarty w godzinach dogodnych dla wszystkich. Gmach i jego wyposażenie powinny być estetyczne, wygodne i przytulne, a sprawą o zasadniczym znaczeniu jest to, by czytelnicy

mieli bezpośredni dostęp do półek (...) biblioteka na miarę człowieka to znaczy także biblioteka radosna, zapewniająca wypicia kawy ze śmietanką...; a zatem biblioteka, do której chodzi się chętnie...”⁵

Myśl ta, lecz dopiero 25 lat później, przyświecała zapewne architektom, twórcom projektu biblioteki dla Uniwersytetu Śląskiego.

Abstract

That modest chapter seems to remind the first years of creating the University of Silesia Library and its activity. For some objective reasons – fallible memory, 40 year-long lapse of time, and mainly the passing away of the people who created its beginnings – the article is rather a draft of recollections than an assessment or analysis of those years. It aims at preserving from oblivion the first years of the team of librarians whose part has already passed away.

---

⁵ U. Eco: *O bibliotece*. Tłum. A. Szymanowski. Warszawa 2007, s. 47–48.

